

Mikołaj Brenk

ORCID 0000-0001-6576-7163

Wydział Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu Adama Mickiewicza

Konferencja naukowa *Twórcy polskiej historii oświaty i wychowania lat 1945–2021*, Kraków, 30–31 marca 2022 roku

W dniach 30–31 marca 2022 r. w stolicy Małopolski odbyła się konferencja naukowa *Twórcy polskiej historii oświaty i wychowania lat 1945–2021*, współorganizowana przez Sekcję Historii Pedagogiki Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN oraz Katedrę Historii Oświaty i Wychowania Akademii Ignatianum w Krakowie (AIK). Z racji obostrzeń sanitarnych obrady dla zdecydowanej większości uczestników miały charakter zdalny. Konferencja była połączona z jubileuszem 25-lecia funkcjonowania Katedry Historii Oświaty i Wychowania AIK. Problematyka obrad obejmowała trzy zasadnicze obszary, które organizatorzy konferencji określili w następujący sposób: twórcy ośrodków badań naukowych historii wychowania i ich spuścizna naukowa (kierunki badań naukowych, metodologia i dydaktyka historii wychowania); instytucjonalizacja historii oświaty i wychowania; „w nauce i życiu prywatnym” – obraz mistrzów historii wychowania, zapisany w pamięci uczniów i współpracowników. Pierwszy dzień obrad poprzedziło złożenie kwiatów na grobie zmarłego przed dwoma laty (30 marca 2020 r.) o. profesora Ludwika Grzebienia SJ, kierownika Katedry Historii Oświaty i Wychowania AIK i rektora tej uczelni.

Konferencję otworzyła przewodnicząca Sekcji Historii Pedagogiki Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, prof. Władysława Szulakiewicz, która powitała uczestników i podkreśliła ogólnopolski charakter spotkania, wyrażony przez obecność przedstawicieli aż 24 ośrodków w Polsce, prowadzących działalność badawczą i dydaktyczną z zakresu historii wychowania. Zauważyła, że tak liczne zgłoszenia wystąpień naukowych są wyrazem szacunku i pamięci o twórcach polskiej oświaty i wychowania. Wskazała na dobre tradycje krakowskiego ośrodka akademickiego, regularnie organizującego spotkania naukowe historyków wychowania¹. Przytaczając słowa Wisławy Szymborskiej z wiersza pt. *Rehabilitacja*: „Umarłych wieczność dotąd trwa, dokąd pamięcią im się płaci”, wskazała na doniosłą potrzebę mówienia o wybitnych historykach wychowania, którzy uczyli liczne pokolenia, by przez historię docierać do teraźniejszości i budować przyszłość. Następnie, w imieniu władz Wydziału Pedagogicznego AIK, głos zabrała prodziekan ds. studenckich, dr hab. Anna Królikowska, któ-

---

¹ Zob. J. Falkowska, *Sprawozdanie z konferencji naukowej nt. „Nauczyciele. Zasłużeni – niedocznieni – zapamiętani”*, „Biuletyn Historii Wychowania” 2017, t. 37, s. 243–246.

ra powitała uczestników konferencji połączonych za pośrednictwem Internetu, a także znajdujących się na sali obrad plenarnych: prof. Juliana Dybca, prof. Andrzeja Meissnera, prof. Jana Drausa oraz prof. Katarzynę Dormus. Jako wyraz solidarności z ofiarami rosyjskiej napaści wyemitowany został utwór *Podaj rękę Ukrainie*, a po nim głos zabrali kolejno: rektor AIK o. prof. Józef Bremer SJ oraz o. dr Krzysztof Biel SJ, dziekan Wydziału Pedagogicznego AIK, którzy witając uczestników konferencji, wskazali na ważną dla uczelni rocznicę 25-lecia funkcjonowania na niej Katedry Historii Oświaty i Wychowania.

Otwierając część plenarną obrad, prof. Władysława Szulakiewicz przekazała pozdrowienia od nieobecnego z powodów zdrowotnych prof. Józefa Miąso (treść planowanego wystąpienia pt. *Ludzie nauki z Pogórza Karpackiego* znajdzie się w publikacji pokonferencyjnej). Następnie głos zabrała dr hab. Beata Topij-Stempińska z AIK, która z perspektywy osoby pracującej na uczelni od czasu jej utworzenia, w referacie *Dzieje Katedry Historii Oświaty i Wychowania w latach 1997–2022* omówiła rozwój badań z zakresu dziejów edukacji na Akademii, poczynwszy od pierwszego kierownika katedry historii wychowania, o. prof. Ludwika Piechnika SJ. Kolejne referaty zaznajomiły uczestników z sylwetkami byłych kierowników katedry. Dr hab. Andrzej Paweł Bieś SJ z AIK w swoim wystąpieniu, ilustrowanym licznymi fotografiami, przybliżył dorobek naukowo-organizacyjny, a także podzielił się osobistymi wspomnieniami dotyczącymi swojego mistrza, kierownika katedry o. Ludwika Grzebień. Cennym uzupełnieniem referatu była kolejna prelekcja o. dr hab. Stanisława Cieślaka SJ z AIK: *Mistrz o. prof. dr hab. Ludwik Grzebień SJ we wspomnieniach ucznia*. W zainicjowanej przez prof. Władysławę Szulakiewicz dyskusji, oprócz prelegentów sesji plenarnej, wzięli udział uczestniczący w konferencji stacjonarnie krakowscy profesorowie: dr hab. Henryka Kramarz oraz prof. Julian Dybiec.

Po przerwie obrady odbywały się w dwóch równoległych sekcjach. Pierwszą z nich prowadzili: dr hab. Beata Topij-Stempińska i dr hab. Tomasz Maliszewski z Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte. Wygłoszone zostały następujące referaty: dr hab. Adam Fijałkowski z Uniwersytetu Warszawskiego: *Powojenne losy przedwojennego historyka oświaty: Hanna Pohoska (1895–1953)*, dr hab. Jan Ryś z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie: *Ignacy Zarębski (1905–1974) – twórca Katedry Historii Oświaty i Wychowania Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie*, dr hab. Witold Chmielewski z AIK: *Łukasz Kurdybacha (1907–1972) w Palestynie*, prof. Andrzej Meissner: *Profesor Kamilla Mrozowska (1917–2002) w obronie historii wychowania*, dr hab. Katarzyna Dormus z UP: *Profesor Renata Dutkova (1927–2015) i jej wkład w rozwój historii wychowania*, dr hab. Edward Nycz i dr Patrycja Kaszubska-Dziergas z Uniwersytetu Opolskiego: *Profesor Stanisław Gawlik (1928–2010) – (o)polski nauczyciel i uczonec*, dr hab. Jan Krukowski z UP: *Zygmunt Ruta*

(1932–2021) – *Borusowa i Kraków*, dr Adam Ruta z Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie: *Profesor Zygmunt Ruta (1932–2021) – życie i działalność naukowa*, dr hab. Tomasz Maliszewski: *Profesora Lecha Mokrzeckiego (1935–2021) portret prywatno-artystyczny*, dr hab. Justyna Wojniak z UP: *Profesor Czesław Majorek (1938–2002). Uczony – nauczyciel – Człowiek*, dr Anna Włoch z UP: *Profesor Czesław Majorek jako nauczyciel akademicki*, dr hab. Roman Tomaszewski z Akademii Pomorskiej w Słupsku (AP w Słupsku): *Historia wychowania w szkolnictwie resortowym (w perspektywie biografii, poglądów, dokonań F. Araszkiwicza, J. Cytowskiego i S. Rutkowskiego)*, dr hab. Ryszard Ślęczka z UP: *Środowisko naukowe Katedry Historii Oświaty i Wychowania Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*.

Obradom w sekcji drugiej przewodniczyła prof. Władysława Szulakiewicz. Rozpoczęło je wystąpienie przedstawiciela „światnej dynastii polskich historyków wychowania”², prof. Karola Poznańskiego, który zapoznał słuchaczy ze swoją ponad siedemdziesięcioletnią drogą naukową. W swoich wspomnieniach profesor sięgnął pamięcią do jej początków, tj. do nieudanej próby podjęcia studiów na Wydziale Budownictwa Lądowo-Wodnego Politechniki Poznańskiej w 1950 r., po której ostatecznie został studentem pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Kolejne referaty dotyczyły mistrzów z ośrodków akademickich w Lublinie, Wrocławiu i Poznaniu, zapisanych w nauce i pamięci swoich uczniów. Dr Monika Hajkowska z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie przybliżyła osobę prof. Jana Dobrzańskiego (1901–1997), związanego z UMCS oraz z KUL. Prof. Stefania Wälasek z perspektywy uczennicy mówiła o swojej mistrzyni, prof. Mirosławie Chamcównie (1919–2000). Dr hab. Barbara Jędrzychowska i dr Jolanta Szablicka-Żak (obie z Uniwersytetu Wrocławskiego) barwnie kontynuowały te wspomnienia w referacie: *Lekcje życia. Profesor Mirosława Chamcówna w pamięci uczniów*. Z kolei twórcę poznańskiej szkoły historii wychowania, prof. Stanisława Michalskiego (1928–1990), przybliżyli w swoich referatach pracownicy UAM w Poznaniu: dr Mikołaj Brenk oraz dr hab. Piotr Gołdyn, który na podstawie wywiadu przeprowadzonego z żyjącym synem uczonego przygotował wystąpienie: *Profesor Stanisław Michalski w pamięci syna. Szkic do życia prywatnego Uczonego*. Następnie dr hab. Edyta Wolter z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie mówiła o następcy prof. S. Michalskiego na stanowisku kierownika – prof. Janie Hellwigu (1931–2000). Jako kolejny głos zabral dr hab. Wiesław Partyka z KUL, omawiając postać prof. Stanisława Litaka (1932–2010), kierownika Katedry Historii Szkolnictwa i Wychowania na Wydziale Nauk Humanistycz-

² W. Szulakiewicz, *Profesor Karol Klemens Poznański – historyk oświaty i wychowania*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici Pedagogika” 2012, t. 28, s. 108.

nych KUL. Po przerwie dr hab. Joanna Król z Uniwersytetu Szczecińskiego, w wystąpieniu *Poznańscy historycy wychowania zapisani w pamięci*, zapoznała słuchaczy z refleksjami prof. Danuty Koźmian dotyczącymi badaczy dziejów edukacji ze stolicy Wielkopolski. Kolejnymi uczestniczkami zabierającymi głos były: prof. Władysława Szulakiewicz, która mówiła o *Działalności Stanisława Tynca (1889–1964) na rzecz rozwoju środowiska historyków wychowania po II wojnie światowej* oraz prof. Janina Kamińska z UW: *Jadwiga Sutyła (1943–1992) i jej wkład w badania nad oświatą 20-lecia międzywojennego*. Postać zmarłego przed rokiem kierownika poznańskiego zakładu historii wychowania przypomniły dwie badaczki. Dr Danuta Apanel z AP w Słupsku, w referacie *Profesor Wiesław Jamrożek (1954–2021) jako organizator seminariów z historii wychowania w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, opisała z perspektywy uczestniczki spotkania naukowe osób, przygotowujących dysertacje doktorskie i rozprawy habilitacyjne. Dr hab. Katarzyna Sadowska z UAM przybliżyła codzienność, relacje rodzinne oraz smutny czas odchodzenia swojego Ojca w pełnym emocji wystąpieniu: *O pokornym człowieczeństwie Ojca i Mistrza – wspomnienia o Wiesławie Jamrożku*. Sekcję zakończył referat dr hab. Barbary Kalinowskiej-Witek z UMCS: *Historycy wychowania jako redaktorzy czasopism naukowych*.

Drugi dzień konferencji rozpoczęły obrady plenarne, w czasie których uczestnicy mieli okazję posłuchać pięciu wystąpień. Kolejno głos zabrali: prof. Julian Dybiec: *Między starym a nowym paradygmatem badania dziejów oświaty*. Henryk Barycz (1901–1994), prof. Jan Draus: *Związki Jana Hulewicza (1907–1980) ze Stanisławem Kotem*, dr hab. Tomasz Pudłocki z UJ: *Kontynuacja czy osobne ścieżki? Kierunki badań z zakresu historii oświaty i wychowania w studiach pracowników Zakładu Historii Oświaty i Kultury Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1970–2021*, ks. prof. Kazimierz Misiaszek z UKSW: *Ks. Roman Murawski SDB (1930–2016) – badacz historii katechezy*, prof. Marian Surdacki z KUL: *Stanisław Litak (1932–2010). Mistrz i wychowawca – historyk Kościoła i szkolnictwa*.

Po przerwie obrady kontynuowano w dwóch sekcjach. W sekcji trzeciej głos zabrali: dr hab. Grzegorz Michalski z Uniwersytetu Łódzkiego: *Dominujące tendencje historyczno-oświatowych dociekań naukowych łódzkich liderów historii wychowania z lat 1945–2006*, dr hab. Beata Szczepańska z UŁ: *Eugenia Podgórska (1914–2006) – próba portretu badaczki-nauczycielki i historyka wychowania*, prof. Adam Massalski oraz mgr Wiesława Rutkowska z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach: *Prekursor historii oświaty na Kielecczyźnie – doc. Antoni Artymiak (1897–1963)*, prof. Ewa Kula z UJK: *Edmund Staszyński (1924–2005) i jego prace historyczno-oświatowe*, dr Teresa Gumuła: *Historia wychowania nie całkiem prowincjonalna. Dorobek naukowy Józefa Krasuskie-*

go (1930–2009), dr Izabela Bożyk: *Józef Grzywna (1933–1994) i jego wkład w rozwój historii oświaty w kieleckim środowisku naukowym*, dr Maria Radziszewska z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie: *Instytucjonalizacja historii oświaty i wychowania w olsztyńskim środowisku akademickim*, dr Mirosław Łapot z Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie: *Jadwiga Suchmiel (1940–2014) – życie i dzieło*.

Z kolei podczas obrad sekcji czwartej zaprezentowane zostały następujące referaty: dr hab. Anna Boguszewska z UMCS: *Kierunki badań naukowych z zakresu historii oświaty i wychowania środowiska lubelskiego u schyłku XX wieku*, prof. Romuald Grzybowski z Uniwersytetu Gdańskiego: *Profesor Lech Mokrzejcki (1935–2021): uczoney – organizator życia akademickiego – pedagog – Człowiek*, dr Ewa Barnaś-Baran z Uniwersytetu Rzeszowskiego: *Stanisław Kot (1885–1975) jako uczeń i wychowanek rzeszowskiego gimnazjum*, dr Dorota Grabowska-Pieńkosz z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu: *Historia wychowania w twórczości i działalności dydaktycznej Jadwigi Lechickiej (1898–1965) w okresie toruńskim*, dr hab. Joanna Falkowska z UMK: *Bolesław Pleśniarski (1908–1987) a proces instytucjonalizacji toruńskiej historii wychowania*, prof. Hanna Markiewicz z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej: *Profesor Stanisław Mauersberg (1924–2012) w pracy naukowej i w życiu prywatnym*, dr Danuta Kocurek z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach: *Wanda Bobrowska-Nowak (1925–2003), badaczka polskiego dziedzictwa pedagogicznego i psychologicznego*, dr Tomasz Fetzki z Uniwersytetu Zielonogórskiego: *Odwaga zaufania. Wspomnienie o Profesorze Wiesławie Jamrozku (1954–2021)*, dr Mirosław Wójcik z Akademii Nauk Stosowanych Stefana Batorego: *Wanda Bobrowska-Nowak (1925–2003) obecna w nauce i żywa w pamięci. Wspomnienie o Uczzonej*.

Na zakończenie konferencji w imieniu organizatorów ponownie głos zabrała prof. Władysława Szulakiewicz, która podziękowała uczestnikom reprezentującym 24 ośrodki akademickie z całej Polski. Wskazała na przekrojowość przedstawionych tematów oraz przywołanie licznych nowych faktów i źródeł do dalszych badań. Jednocześnie zaprosiła referentów do przygotowania publikacji, które złożą się na pracę zbiorową, będącą podsumowaniem oraz uzupełnieniem poruszanych zagadnień. Dodała, że konferencja przyczyniła się do ukazania działalności naukowo-badawczej środowiska historyków wychowania, zwłaszcza jego ogromnych zasług dla historii nauk o wychowaniu.